

Етапи становлення та розвитку соціальної педагогіки в Україні

У 80-х роках ХХ ст. у науковій педагогічній спільноті почалося відродження ідей соціальної педагогіки, започаткованої швейцарським педагогом Йоганом Генріхом Песталоцці, німецьким педагогом Адольфом Дістервегом, німецьким філософом Паулем Наторпом.

Різним аспектам генези соціальної педагогіки в Україні присвячені праці відомих вчених Т. Ф. Алексеєнко, І. Д. Звєревої, Г. М. Лактіонової, А.Й. Капської, Л.Г. Коваль, Л. І. Міщик, В. А. Поліщук, С. Я. Харченка, яких можна вважати фундаторами цієї галузі наукового знання у вітчизняній педагогічній науці. Проте дотепер не здійснено системної періодизації соціальної педагогіки упродовж більше ніж двадцятиліття її розвитку. Тому *мета* статті полягає у визначенні та характеристиці етапів розвитку соціальної педагогіки в Україні наприкінці ХХ століття і дотепер.

У досліджуваних хронологічних межах соціальна педагогіка розвивалася як *галузь педагогічної науки, соціально-педагогічна практика, навчальна дисципліна, спеціальність у вищих навчальних закладах*. Тому, насамперед, ми враховували це при виокремленні етапів розвитку соціальної педагогіки. Відразу хочемо зауважити, що вперше періодизацію розвитку соціальної педагогіки здійснив російський вчений І. А. Ліпський у 2003 році. Перший етап розвитку соціальної педагогіки (до 90-х рр. ХХ ст.) він визначив як емпіричний, наступний – науково-емпіричний (1989-1992 рр.) [4, с. 5].

Базуючись на його підходах, у розвитку соціальної педагогіки в Україні перший етап ми також визначаємо як *емпіричний (60-рр. ХХ с. – 1991 р.)*. У цей період в Україні, що входила до складу СРСР, з боку держави були проведені активні заходи щодо організації соціально-педагогічної роботи з дітьми, молоддю та сім'ями в різних інститутах соціального виховання. Основними суб'єктами цієї роботи були державні заклади (школи,

позашкільні, культурно-освітні, спортивні заклади тощо), а також сім'я та громадськість. Саме у 60-і рр. ХХ ст. з метою організації змістовного дозвілля дітей та молоді почали працювати кімнати школярів при житлово-експлуатаційних конторах, у мікрорайонах великих міст створювалися підліткові клуби за місцем проживання як осередки соціально-педагогічної роботи з дітьми та сім'ями у межах мікрорайону. У цей період соціально-педагогічна діяльність по суті була «розпорошена серед спеціалістів різних професій (вчителів, партійних працівників, організаторів культурно-дозвілдової та спортивно-масової діяльності, працівників міліції тощо)» [4, с. 6].

Новим етапом розвитку соціально-педагогічної роботи вважають створення у Москві у 1989 році Державним комітетом СРСР з народної освіти та Академією педагогічних наук Тимчасового науково-дослідного колективу «Школа-мікрорайон». У складі всесоюзного експерименту в Україні працювала Донецька територіальна група (науковий керівник В.М. Сидоров), на базі шкіл № 57, № 95 міста Макіївки та школи № 11 міста Донецька. Ці школи працювали в режимі повного дня. За кожним з педагогів було закріплено декілька будинків, що знаходилися недалеко один від одного і мали спільний двір. У них проживали діти та молодь різного віку, які навчалися в школах, професійно-технічних училищах, вищих навчальних закладах. Шкільні педагоги організовували індивідуальну та групову роботу з дітьми тих будинків, які були за ними закріплені: залучали їх до участі в шкільних гуртках та секціях, організовували роботу клубів вихідного дня для дітей та дорослих, проводили дворові свята, акції тощо. Педагоги також надавали необхідну соціально-педагогічну допомогу сім'ям своїх підопічних. Поряд з багатьма позитивними моментами цей досвід мав низку недоліків. Робота школи як провідного організатора соціально-педагогічної діяльності з дітьми, сім'ями та дорослими у мікрорайоні призвела до перевантаження вчителів, вони не повною мірою були готові до надання різних видів психолого-педагогічної підтримки та допомоги.

Проте значні позитивні результати соціально-педагогічної роботи з дітьми та дорослими за місцем проживання в межах всесоюзного експерименту Тимчасового науково-дослідного колективу „Школа-мікрорайон” під керівництвом В.М. Бочарової, підтвердили необхідність теоретичного узагальнення та наукового обґрунтування існуючої соціально-педагогічної практики, уведення в школах та інших інституціях за місцем проживання посади соціального педагога. Свідченням цього стало упровадження соціальної педагогіки як навчальної дисципліни у вищих педагогічних закладах спеціальним рішенням колегії Держосвіти СРСР [3]. А у квітні 1991 року Кваліфікаційний довідник посад постановою Держкомпраці СРСР був доповнений кваліфікацією «педагог соціальний».

Другий етап розвитку соціальної педагогіки в Україні – визначений нами як *теоретико-нормативний* – починається у 1991 році (Акт проголошення незалежності України 24 серпня) і триває до 2006 року (прийняття постанови Президії експертної ради ВАК України від 14 вересня). У сфері розвитку соціальної педагогіки як галузі наукового знання він характеризується насамперед першими докторськими дисертаціями за шифром 13.00. 05, відкриттям аспірантур за цією спеціальністю; у площині соціально-педагогічної практики започаткуванням нових інституцій соціального виховання та інновацій, активним створенням громадських організацій, які здійснюють соціально-педагогічну діяльність; розробкою та прийняттям низки нормативних документів щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю, етичних стандартів діяльності соціального педагога, визначення його функціональних обов’язків у системі освіти; започаткуванням підготовки соціальних педагогів у вищих навчальних закладах, розробкою її змістово-методичного забезпечення та стандартизацією.

З 1992 року в Україні започатковується новий інститут соціального виховання – центр соціальних служб для молоді, що було зумовлено низкою чинників: набуттям Україною незалежності, соціально-економічною

перебудовою в країні, руйнацією централізованої системи діяльності піонерської та комсомольської організацій, стрімким поширенням негативних явищ у молодіжному середовищі. Все це вказувало на необхідність створення такої соціальної інституції, яка б цілеспрямовано відповідала за організацію соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю.

Юридично створення центрів соціальних служб для молоді було закріплено Законом України „ Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" (05.02.1993, № 2998-ХІІ). У статті 6 цього закону зазначалося, що для підтримки соціального становлення та розвитку молоді утворюються центри соціальних служб для молоді та їх спеціалізовані формування. На етапі створення мережі таких центрів у 1992-1997 рр. була нагальна потреба у фахівцях, які могли здійснювати соціально-педагогічну роботу з дітьми та молоддю Тому в 1992 р. в Донецькому університеті деканом відділення соціальної роботи В. М. Сидоровим вперше започатковується перепідготовка фахівців, які працювали в центрах соціальних служб для молоді.

Теоретичним узагальненням досвіду соціально-педагогічної роботи з молоддю у 90-х роках ХХ ст. в Україні загалом та соціальних службах для молоді зокрема, стали докторські дисертації відомих українських теоретиків і практиків соціальної педагогіки І. Д. Зверєвої «Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні» (1999 р.), Г.М. Лактіонової «Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з жіночою молоддю в умовах великого міста» (1999 р.).

У 1998-2001 рр. була розроблена нова модель діяльності ЦССМ, окреслена єдиними організаційно-правовими стандартами їх роботи. Створення системи центрів соціальних служб для молоді за цією моделлю відбувалося шляхом модернізації нормативно-правової бази їх діяльності, встановлення єдиних стандартів і нормативів щодо здійснення практичної соціально-педагогічної роботи, її ресурсного забезпечення: організаційного,

кадрового, фінансового, матеріально-технічного, науково-методичного, нормативно-правового, інформаційно-аналітичного тощо. Цьому сприяло прийняття Закону України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 року №2558-III, наказу Державного комітету України у справах сім'ї та молоді «Про затвердження соціальних стандартів і нормативів здійснення соціальної роботи з дітьми, молоддю та різними категоріями сімейними центрами соціальних служб для молоді» від 4 вересня 2002 р. № 709, наказу Державного центру соціальних служб для молоді «Про затвердження Примірних положень про спеціалізовані служби центрів ССМ» (4 вересня 2002 р. № 80). З метою організації соціальної роботи у сільській місцевості відповідно до ст. 13 Закону України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» у 2003 році почали створюватися центри соціальних служб для молоді в містах районного значення, селищах і селах. Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2004 р. № 1126 «Про заходи щодо вдосконалення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю» центри соціальних служб для молоді було перейменовано в центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Основними напрямками соціально-педагогічної роботи таких центрів було визначено: соціальний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах; соціальний супровід прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу; профілактика ВІЛ/СНІДу та наркозалежної поведінки серед підлітків та молоді; підтримка дітей та молоді з функціональними обмеженнями, адаптація та інтеграція їх у суспільство; соціальний патронаж молоді, що відбуває або відбула покарання у формі обмеження або позбавлення волі на певний строк; проведення соціально-профілактичної роботи щодо формування у підлітків та молоді основ здорового способу життя; соціальна підтримка дітей та сімей, які живуть з ВІЛ; реалізація програм соціальної адаптації та підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з числа учнів старших класів та випускників інтернатних закладів.

Реалізація цих напрямів супроводжувалася розвитком та появою нових соціально-педагогічних практик, технологій, форм та методів просвітницької, профілактичної, реабілітаційної роботи з дітьми, сім'ями та молоддю. У якості наукових консультантів ЦСССДМ залучали провідних науковців, викладачів вищих навчальних закладів. Результатом такої співпраці стала численна низка навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з різних напрямів соціально-педагогічної роботи з дітьми, сім'ями та молоддю, підготовлених в різних регіонах України, що забезпечило узагальнення соціально-педагогічного досвіду на необхідному теоретичному рівні і, відповідно, розвиток соціальної педагогіки як галузі педагогічної науки. ЦСССДМ та їх спеціалізовані служби стали також місцем волонтерської діяльності та основною базою проходження практики майбутніх соціальних педагогів.

У 1993 році в Україні була офіційно уведена посада соціального педагога, що спонукало до підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Цьому передувало створення профільних кафедр. Першими такими кафедрами стали кафедра соціальної педагогіки в Харківській академії культури (1991 р.), кафедра педагогіки вищої школи і соціальної педагогіки в Київському національному університеті імені Т.Г. Шевченка (1992 р.), кафедра соціальної педагогіки в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова (1992 р.), кафедра соціальної педагогіки та проблем керування в Запорізькому державному університеті (1992 р.), кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи в Луганському педагогічному університеті імені Тараса Шевченка (1998 р.). Ці вищі навчальні заклади одними з перших в Україні розпочали підготовку фахівців спеціальності «соціальна педагогіка».

У 1997 році деканом факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького державного університету Л.І. Міщик була захищена перша докторська дисертація в Україні з соціальної педагогіки «Теоретико-

методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти».

Особливістю другого етапу розвитку соціальної педагогіки в Україні є видання у 1997 році першого навчального посібника з соціальної педагогіки, підготовленого авторським колективом у складі Л. Г. Коваль, І. Д. Зверєвої, С. Р. Хлеб'як, випуск перших довідникових видань із соціальної педагогіки, збірника навчальних програм для спеціальності «соціальна педагогіка» у двох томах:

Соціальна робота / соціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / Під заг. ред. І. Д. Зверєвої. – К. : Етносфера, 1994. – 119 с.

Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К. : УДЦССМ, 2000. – 260 с.

Соціальна педагогіка / соціальна робота : навч. посіб. / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверєва, С. Р. Хлеб'як. – К. : ІЗМН, 1997. – 390 с.

Капська А. Й. Соціальна педагогіка : підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.

Соціальна педагогіка : навч.-метод. комплекс. / За ред. А. Й. Капської. – Том 1. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 302 с.

Соціальна педагогіка : навч.-метод. комплекс. / За ред. А. Й. Капської. – Том 2. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 338 с.

Постановою Кабінету Міністрів України № 963 від 14.06 2000 р. до переліку посад педагогічних працівників державного класифікатора професій включена посада «соціальний педагог». Ця подія, набутий досвід підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах 2-4 рівня акредитації, наявність чисельної низки публікацій з різних питань соціальної педагогіки стали базисом розробки державних стандартів підготовки фахівців спеціальності «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Розроблені робочою групою у складі Л.І Міщик., С. П. Архіпової, О. В Безпалько., Р. Х. Вайноли, І. М Ковчиної., Р. І Короткової., Ж. В. Петрочко, В. А. Поліщук під керівництвом доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри соціальної педагогіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова А. Й.Капської, вони були затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України № 576 від 22.08. 2003.

Значний внесок у розвиток теорії соціальної педагогіки, соціально-педагогічної практики та спеціальності «Соціальна педагогіка» на цьому етапі належить неурядовим організаціям. 7 серпня 1992 року за активної участі В.М. Сидорова, І.Д. Зверєвої була зареєстрована Українська асоціація соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи (свідоцтво № 283). У 1994 року вона стала повноправним членом Міжнародної Федерації соціальних робітників (IFSW). Члени Асоціації – науковці, соціальні педагоги шкіл, працівники центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, фахівці соціальної сфери – проводили науково-практичні конференції, семінари, літні волонтерські школи, підготували низку методичних посібників з питань соціально-педагогічної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, інтегративний курс для загальноосвітньої школи «Культура життєвого самовизначення»; підручник «Соціальна педагогіка: теорія і технології» (2006) тощо. Асоціація ініціювала розробку Етичного кодексу спеціалістів соціальної сфери, який було затверджено у 2003 р. [3, с. 466].

З 1998 по 2003 рік неурядова організація Християнський дитячий фонд (директор Українського офісу Християнського дитячого фонду, доктор педагогічних наук Г.М. Лактіонова, координатор програм Українського офісу Християнського дитячого фонду, доктор педагогічних наук І.Д. Зверєва) за сприяння ЮНІСЕФ, Міжнародної федерації соціальних працівників та Української асоціації соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи реалізували багатокomпонентний проект «Соціальна освіта в Україні». До участі в проекті було залучено викладачів та студентів 19 вищих навчальних закладів, у яких здійснювалася підготовка соціальних педагогів та працівників, центрів соціальних служб для молоді, неурядових організацій. За час реалізації проекту було проведено близько 30 семінарів і тренінгів з різних питань соціально-педагогічної роботи (зокрема соціальна робота з формування здорового способу життя; навчання рівний-рівному; соціально-педагогічна допомога дітям та сім'ям, що перебувають у кризових

обставинах; допомога дітям, позбавленим батьківської опіки; усвідомлене батьківство; сімейні групові наради, програми підготовки спеціалістів соціальної сфери тощо) із залученням зарубіжних тренерів з Росії, США, Канади, Великобританії, Швейцарії, Угорщини, Нідерландів, Хорватії. Презентовані на цих тренінгах форми та методи зарубіжних практик соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю були адаптовані та впроваджені в Україні в діяльності соціальних педагогів загальноосвітніх шкіл, спеціалістів соціальних служб, дали поштовх для вітчизняних соціально-педагогічних інновацій [2].

На другому етапі розвитку соціальної педагогіки приймається низка нормативних документів, щодо діяльності соціального педагога у загальноосвітніх навчальних закладах. Першим таким документом Міністерства освіти і науки України, у якому офіційно говорилося про посаду соціального педагога у закладах освіти, було Положення про психологічну службу системи освіти (наказ МОН України № 127 від 03.05. 99). Так в п. 4.5 цього документу зазначалося, що «соціальний педагог навчального закладу: здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію з метою створення умов для всебічного розвитку дітей і підлітків; сприяє участі вихованців у науковій, технічній, художній творчості, спортивній, суспільно-корисній діяльності, виявленню задатків, обдарувань, розкриттю здібностей, талантів, дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнівської молоді; залучає до культурно-освітньої, профілактично-виховної, спортивно-оздоровчої, творчої роботи різні установи, громадські організації, творчі спілки, окремих громадян; впливає на подолання особистісних, міжособистісних, внутрішньо сімейних конфліктів, надає потрібну консультативну психолого-педагогічну допомогу дітям і підліткам, групам соціального ризику, дітей, які потребують піклування тощо». Уперше посадові обов'язки соціального педагога були визначені у листі МНО України № 1/9 – 272 від 02.08.2001.

У наказі МОН України «Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти і України» (№ 592/33 від 15.08.2001 р.) наголошується на призупиненні процесу скорочення посад соціальних педагогів в усіх типах загальноосвітніх та інших навчальних закладах системи загальної середньої освіти. Своєрідним проривом у закріпленні позицій соціального педагога у системі освіти став лист МОН України від 18 серпня 2003 р. № 1/9-385, де визначені нормативи чисельності соціальних педагогів у навчальних закладах. Ним передбачено, що, починаючи з 2004 року, посади соціальних педагогів вводяться у штати загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти незалежно від наявності там посад практичних психологів.

Упродовж теоретико-нормативного етапу соціальна педагогіка інтенсивно розвивається і як галузь педагогічної науки. В Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Луганському національному педагогічному університеті імені Тараса Шевченка відкриваються аспірантури зі спеціальності «соціальна педагогіка». Створюються спеціалізовані вчені ради з правом прийняття до захисту кандидатських (НПУ ім. М.П. Драгоманова) та докторських дисертацій (Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка) з соціальної педагогіки. У січні 2003 року в Інституті проблем виховання АПН України відкривається лабораторія соціальної педагогіки (керівник кандидат педагогічних наук Т.Ф. Алексеєнко) [1]. У 2005 році на базі Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка спільно з АПН України створено науково-дослідний центр з проблем соціальної педагогіки та соціальної роботи НАПН України (директор – доктор педагогічних наук, професор С. Я. Харченко). У 2004 р. в цьому ж університеті започатковано видання всеукраїнського журналу «Соціальна педагогіка: теорія та практика», у якому науковці оприлюднюють

результати своїх досліджень, здобутки у сфері соціально-педагогічної роботи з дітьми, сім'ями та молоддю практики. У 2000-2005 рр. у вищих навчальних закладах України продовжується створення кафедр соціальної педагогіки, ліцензування та акредитація спеціальності «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», «спеціаліст», «магістр».

Третій етап у розвитку соціальної педагогіки, визначений нами як *науково-методологічний*, починається у жовтні 2006 року і триває дотепер. Підтвердженням того, що соціальна педагогіка є галуззю педагогічної науки стала постанова Президії експертної ради ВАК України від 14 вересня 2006 року, у якій було визначено шифр наукової спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка, паспорт спеціальності з напрямками наукових досліджень. Це каталізувало наукові розвідки у царині соціальної педагогіки і відповідно захист значної кількості кандидатських та докторських дисертацій. З 2007 до липня 2013 року захищено 13 докторських та близько 100 кандидатських дисертацій за шифром 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Певним внеском у розвиток теоретико-методологічних основ соціальної педагогіки стали докторські дисертації А.О. Рижанової «Розвиток соціальної педагогіки в соціокультурному контексті» (2005), Ю.Й. Поліщука «Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні» (2006), Н.М. Чернухи «Інтеграція виховних соціальних впливів суспільства у формуванні громадянськості учнівської молоді» (2007), С.О. Омельченко «Теоретичні та методичні основи взаємодії соціальних інститутів в формуванні здорового способу життя учнів загальноосвітніх навчальних закладів» (2008), І.М. Трубавіної «Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з сім'єю» (2009), Н.А. Сейко «Доброчинність у сфері освіти України (XIX – початок XX століття)» (2009), С. В. Коношенко «Теоретико-методичні основи реабілітаційної роботи з соціально дезадаптованими підлітками в умовах індустріального регіону» (2010), Ж.В. Петрочко «Теорія і практика соціально-педагогічного забезпечення прав

дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах» (2011), Л.І. Романовської «Теоретико-методичні засади соціально-педагогічної підтримки дитячих організацій» (2013), О. Л. Караман «Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими у пенітенціарних закладах» (2013).

На цьому етапі починають розвиватися наукові школи соціальної педагогіки. Сьогодні упевнено можна говорити про наукову школу доктора педагогічних наук, професора І. Д. Звереві (Інститут проблем виховання НАПН України), доктора педагогічних наук, професора А. Й. Капської (Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова), доктора педагогічних наук, професора С. Я. Харченка (Луганський національний університет імені Тараса Шевченка).

Наразі в Україні працює 5 спеціалізованих вчених рад з правом прийняття до захисту докторських дисертацій (Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (голова ради - доктор педагогічних наук, професор С. В. Савченко), Інститут проблем виховання НАПН України (голова ради - доктор психологічних наук, академік І. Д. Бех) та кандидатських дисертацій (Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (голова - ради доктор педагогічних наук, професор А. Й. Капська), Київський університет імені Бориса Грінченка (голова ради - доктор педагогічних наук, професор О. В. Безпалько), Донбаський державний педагогічний університет (голова ради - доктор педагогічних наук, професор С. М. Омельченко).

Варто наголосити, що саме на цьому етапі пройшло розмежування соціальної педагогіки та соціальної роботи як окремих галузей наукового знання та соціальної практики, виокремлено їх точки перетину. Практично усталеним стало визначення соціальної педагогіки як галузі педагогічної науки, яка вивчає особливості соціального виховання, виховні можливості соціального середовища й умови соціалізації особистості, розглядає закономірності взаємодії та взаємозв'язку особистості у мікро та

макросоціумі [3]. Значним внеском у розвиток тезаурусу соціальної педагогіки стали такі наукові праці:

Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

Соціальна педагогіка : словник-довідник / За заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. – Вінниця : Планер. – 2009. – 542 с.

Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.

Розвиток теорії соціальної педагогіки та практичної соціально-педагогічної діяльності, спонукали до оновлення змісту підготовки майбутніх соціальних педагогів. У 2009 році вносяться зміни до освітньо-професійної програми підготовки соціальних педагогів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Наразі підготовка майбутніх соціальних педагогів здійснюється у 6 коледжах, 38 університетах 3-4 рівня акредитації державної та 3 недержавної форми власності. Відповідно в кожному з них функціонують кафедри соціальної педагогіки.

Значним внеском у професійну підготовку майбутніх фахівців, розвиток навчальної дисципліни «Соціальна педагогіка» на цьому етапі стали навчальні посібники та підручники з грифом Міністерства освіти і науки України:

Соціальна педагогіка : підручник. – 4-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.

Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.

Пенішкевич Д.І., Тимчук Л.І. Соціальна педагогіка : Модульна технологія навчального курсу. / Д.І. Пенішкевич, Л.І.Тимчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 496 с.

Заверико Н.В. Соціальна педагогіка : навч. посіб. – К. : Видавничий Дім „Слово“, 2011. – 240 с.

Веретенко Т. Г., Денисюк О. М. Вступ до спеціальності: соціальна педагогіка : навч. посіб. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – 124 с.

Соціальна педагогіка : Типові програми соціально-педагогічних дисциплін. / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 380 с.

Соціальна педагогіка : навч. посіб. / За ред. О. В. Безпалько. – К.: Академвидав, 2013. – 312с.

На цьому етапі продовжують вдосконалюватися технології соціально-педагогічної роботи з окремими категоріями дітей, молоді, сімей у різних

інститутах соціального виховання. Значну роль у цьому відіграють і неурядові організації. Так, наприклад, організація «Партнерство «Кожній дитині» розробила та впровадила в соціальних службах територіальних громад технологію оцінки потреб дитини та її сім'ї; Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда Україна» упроваджує різні форми та методи роботи з попередження насильства щодо дітей та жінок; Український фонд «Благополуччя дітей» розробив для соціальних педагогів, психологів загальноосвітніх навчальних закладів програму роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» та її змістово-методичне забезпечення. Перелік подібних прикладів можна продовжити.

Таким чином, все вищевикладене дає підстави стверджувати, що впродовж останніх двадцяти років соціальна педагогіка в Україні пройшла інтенсивний шлях розвитку і утвердилася як окрема галузь педагогічної науки.

Література

1. Алексеєнко Т.Ф. Соціальна педагогіка як наукова дисципліна: досвід і перспективи розвитку / Т.Ф. Алексеєнко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. – № 3 – С. 4-9.
2. Зверева И.Д. Проект «Социальное образование в Украине»: перспективы развития социальной работы/ социальной педагогики / И. Зверева // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 5. – С. 20-24.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. – Київ, Сімферополь : Універсам, 2013. – 536 с.
4. Липский И.А. Социальная педагогика. Методологический анализ: учеб. пособие. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 320 с.